

1. SOCIOLOŠKA PERSPEKTIVA NA EKONOMIJO

Definicija ekonomske sociologije

Ekonomska sociologija (Weber, Durkheim) lahko definiramo kot sociološko perspektivo, ki se nanaša na ekonomski fenomen.

Smelser: sociološke perspektive osebnih interakcij, skupin, družbenih struktur, družbenih kontrol in nadzorov (sankcije, norme, vrednote).

- Določene perspektive družbenih mrež, spola in kulturnih kontekstov so prav tako našle svoje mesto v ekonomski sociologiji.
- Stinchcombe: definicija ekonomske sociologije mora vključevati tudi ekološko perspektivo (vsak način, oblika produkcije je povezana z naravo). Definicija je uporabna zaradi dveh razlogov: poudari dejstvo, da je ekonomija vedno zasidrana v naravi. Poleg tega pa je meja med ekonomijo in naravo relativna (kaj je sociologija pripravljena izvleči iz narave).

Primerjava med ekonomsko sociologijo in ekonomijo

- V ekonomiji so klasične in neoklasične tradicije imele določeno dominanco. Glavne predpostavke teh tradicij so se razvile in oblikovale v večih smereh.
- V klasični izjavi je Knight eksplicitno povedal, da je neoklasična ekonomija slonela na premisah, da so akterji izpopolnili informacije in da so informacije svobodne in na voljo. Od tega naprej je ekonomija razvila tradicije analiz, ki so temeljile na domnevi tveganja in negotovosti.
- Sociologiji manjka ena dominantna tradicija. Veliko socioloških pristopov in šol se razlikuje med seboj in so si tekmujoče. Te okoliščine pa so vplivale na ekonomsko sociologijo. Npr. Weber je bil skeptičen glede ideje družbenega "sistema", saj je menil, da se nanaša na ekonomijo ali sociologijo, Parsons pa je družbo videl kot sistem in ekonomijo kot njen podsistem. Ekonomski sociologi se osredotočajo na ekonomsko obnašanje. Novi ekonomski sociologi pravijo, da bi se ekn.soc morala osredotočiti na ključne ekn. institucije in probleme.

1. Koncept akterja

Ekn. soc: analitična točka so skupine, institucije in družba. Mikroekonomija – METODOLOŠKI INDIVIDUALIZEM (v diskurzu ekonomske transakcije začnemo govoriti o posamezniku). Sociologi se osredotočajo na akterja kot sociološko konstruirano entiteto, kot akter v interakciji ali kot akter v družbi. Sociologi analizirajo skupino in družbeno strukturne nivoje kot fenomen *in situ* generis in ne odobravajo individualnega akterja kot takega.

METODOLOŠKI INDIVIDUALIZEM ni logično protisloven s sociološkim pristopom kot kaže delo Maxa Webera (celotno sociologijo je konstruiral na osnovi delovanja posameznika). ta delovanja so tudi v interesu družbe, dokler so to družbena delovanja. Mikroekonomija: akterji niso povezani med seboj. Ekonomska sociologija: akterji so povezani med sabo in vplivajo eden na drugega.

2. Koncept ekonomskega delovanja

- Mikroekonomija: vsa ekn. delovanja so predvidena, da so racionalna, racionalnost kot predpostavka.
- Sociologija: obsega različne možne tipe ekn. delovanja. Weber: ekn.delovanje je lahko racionalno, tradicionalno ali iracionalno.
- Ekonomija: racionalno delovanje identificirajo z učinkovito uporabo redkih dobrin
- Sociologija: Weber- formalna racionalnost; racionalnost kot variabla (fenomen, ki ga je treba razložiti)
- Ekonomija: racionalnost kot predpostavka (fenomen, ki ga je treba domnevati).

Razlika v pojmovanju

- Ekonomija: težijo k opazovanju, ocenjevanju pomena ekn.delovanja, ki izhaja iz odnosov med danim na eni strani in ceno ter kvaliteto blaga in uslug na drugi strani.
- Mikroekonomija: ekn. delovanje kot izmenjava med enakimi; to je predstavljalo nekaj težav pri vključevanju dimenzije moči.
- V tradiciji popolnega tekmovanja niti kupec niti prodajalec nima vpliva na ceno ali izdelek.
- Ekonomisti imajo dolgo tradicijo analiziranja nepopolnih tekmovanj, v katerih je ključna sestavina moč kontrolirati cene in izdelek. Koncept tržne moči je pogosto uporabljen v delovni in industrijski ekonomiji.

3. Omejitve na ekonomsko delovanje

- Ekonomija: v principu je možno predvidevati delovanje akterja in njegovo obnašanje. Knight: vsak član družbe deluje kot individuum in neodvisno od drugih. Mora biti svoboden od družbenih zahtev, predsodkov in vrednot, ki niso popolnoma očitne v upravljanju trga. Ni nobene druge oblike, ki bi vplivala na ekonomsko vedenje.
- Posameznikova pozicija v družbeni strukturi pogojuje posameznikovo ekn. aktivnost.

4. Ekonomija v razmerju do sociologije

Ekonomske domneve pogosto predpostavljajo stabilne družbene parametre. V zadnjem času ekonomisti analizirajo, zakaj se pojavljajo in obstajajo institucije. Ekonomski proces kot organski del družbe, ki je nenehno v interakciji z drugimi silami.

Kot posledica se je ekn.soc. osredotočila na 3 linije analize: soc. analiza ekn. procesov; analiza zvez in interakcij med ekonomijo in ostalo družbo; študija sprememb v institucionalnih in kulturnih parametrih, ki oblikujejo ekonomski družbeni kontekst.

5. Cilji analize

EKN: težijo k bolj kritičnemu opisovanju. Namesto tega poudarjajo pomembnost predvidevanja.

SOC: ponujajo manj predvidevanj in pogosto najdejo čustveno deskripcijo, ki je ključna za razlago. Sociologi kritizirajo ekonomijo, da ignorirajo empirične podatke in ekonomisti jim očitajo nezmožnost predvidevanja.

6. Metode

EKN: izražanje hipotez in modelov v matematični obliki

SOC: zanašajo se na veliko različnih metod (primerjalne, zgodovinske..)

Za ekonomijo "čisti modeli" za sociologe "umazane roke".

7. Intelektualna tradicija

SOC: Weber, Durkheim, Schumpeter, Polanyi, Parsons/ Smelser; Klasiki so nenehno interpretirani.

EKN: Ricardo, Smith; Mill, Marschall; Keynes, Samuelson; Klasiki pripadjo preteklosti; poudarek je na trenutnih teorijah in dosežkih.

TRADICIJA EKONOMSKE SOCIOLOGIJE

- prednike ekn.soc. najdemo v delih Webra in Durkheima.
- Karl Marx: razvil je začetne ideje o usodi družbenih odnosov, ko vse postane blago; vse se da kupiti in prodat z denarjem. Pravi, da obstajata samo 2 večja razreda v kapitalistični družbi (buržuazija in proletariat).
- Marx je razvil tudi sociologijo znanja, analizo ekn. teorije in sociološko analizo denarja
- Ključna je politična superstruktura
- Družbena revolucija je posledica kontradikcij odnosov
- Blago je ustvarjeno s pomočjo delovne sile; potem ga pa zamenjamo z denarjem, denar se obrača v kapital, posledica pa je razredni konflikt.

MAX WEBER

- Negativen vpliv: rekel je, da idealni interesi določajo družbeni obnašanje
- Protestantška etika in duh kapitalizma (določen tip protestantizma je pomagal ustvariti novo ekn. etiko)
- Uporabil je termin železna kletka, da bi opisal kapitalistični svet napram religiji.
- 1908: razvoj Webrove ekn.soc. (nov tip, ki bi vključevala multidisciplinarno področje ekn. soc, ekn. teorije in zgodovine ekonomije.
- Njegova ekn. soc se začne z ekn. delovanjem, ekn. organizacijami,...
- Tisto, kar razlikuje njegov koncept ekn. delovanja v njegovi ekn. soc. od tistega v ekn. je : ekn. delovanje kot družbeno vedno vključuje pomen in potrebuje moč.

EMILE DURKHEIM

- Njegova ekn. soc. je manj obsežna in sistematična kot Webrova
- V zgodnjih letih je prišel v stik s Historical School of economics v Nemčiji.
- Gojil je antipatijo do utilitarizma, individualizma in spekulativne mislenosti.

- Poudaril je, da bi ekn. morala biti veja sociologije.
- Ekonomiste je obtožil, da ustvarjajo ekn. svet, ki ne obstaja.
- The Division of Labour in Society – ekonomisti se motijo v tem, da je delitev dela značilna samo v ekonomiji.
- Delitev dela je zanj ustvarjanje kohezije in solidarnosti v modernem svetu.
- Mehanska solidarnost (ljudje se povezujejo med seboj na osnovi podobnosti)
- Organska solidarnost (eden od drugega so odvisni)
- Družba je serija organizmov, ki morajo biti v nenehnem stiku, tako da bi družbeno telo pravilno delovalo. Če to ne deluje, se pojavi anomija.
- V stanju ekonomske anomalije ljudje trpijo.
- Zanj je morala ključna v družbi
- Poudarja strukturo norm in regulacij
- Prednike je izsledil v religiji.

JOSEPH SCHUMPETER

- Sozialökonomik (izraz prevzel od Webra)- mislil je na multidisciplinarnost ekonomije, ki je sestavljena iz večih področij: ekn. teorija, ekn. zgodovina, ekn. soc., ekn. statistika.
- Njegova ekonomija je pogosto skoraj postala sociologija
- Razvij je sociologijo financ
- Kapitalizem bo počasi zamenjal socializem (njegova drzna teza)
- Poudaril je pomembnost kreativnega uničenja
- Pravi, da sta obe Marxovi teoriji neuporabni

KARL POLANYI

- zavrnil je Marxistično ekonomijo. Hotel je odkriti svojo vizijo ekonomije.
- V njegovih delih sta prevladovali dve veliki temi: rojstvo in nadaljen razvoj tržno prevladujoče družbe (19. in 20. st.) in odnos ekn. in družbe v primitivnih družbah (v interes samo ekn. antropologom).
- Our Obsolete Market Mentality – problemi v trenutni Ameriki so lahko rešeni samo če bi ljudje spremenili način razmišljanja o ekonomiji (trg kot najpomembnejši del družbe)
- The Great Transformation – poudarek na zgodovinski evoluciji tržne mentalitete. Pravi, da ima fašizem svoje korenine v Angliji v zgodovini 19. st.
- Samoregulirajoči trg – ideja iz leta 1834 (prvič ustvarjen trg svobodne delovne sile)
- Esej The Economy as an Instituted Process (ideja umeščenosti)
- Razlikoval je tudi med formalno (racionalno delovanje) in nadomestno (substantive) ekonomijo- ideja "proizvajati vsakdanji kruh".
- Ekonomija naj ne bi bila identificirana s trgom (ekonomska napaka).

TALCOTT PARSONS

- moderni sociolog, ki je dal največji prispevek ekn. soc.
- imel se je za institucionalista
- ukvarjal se je z odnosom ekn. soc – soc. teorije

- njegov največji prispevek ekn. soc v tem času je bil prevod v ang. *The Protestant Ethic and The Spirit of Capitalism*
- pod vplivom neoklasične ekn. je hitro izgubil zanimanje za institucionalno ekn. in jo definiral kot brezupno antiteoretično
- v njegovem intelektualnem preobratu se je tačel zanimati za odnos med ekn. sociološko teorijo
- njegova glavna tema je bila, da družbene znanosti kot ekn. in soc. se drugače osredotočajo na aspekte družb. Delovanja. Ekn. se ukvarja z alternativno rabo redkih dobrin, da bi zadovoljila potrebo po želji. Sociologija pa raziskuje vlogo skupnih koncev in odnosov, ki so povezani z njim.
- Ta pristop je bil podvržen kritikam, ker je izpustil mnogo ekn. tem zunaj področja sociološke analize.
- Njegov glavni prispevek ekn. soc. je prišel l. 1950 z delom *Economy and Society* (ekn. je definiral kot podsistem družbenega sistema). Primarna funkcija ekn. naj bi bila ukvarjati se z družbenim problemom adaptacije v okolje.
- Po Ekonomiji in družbi je izgubil interes za ekonomijo in se obrnil na druge teme.
- Pred smrtjo je pisal o vlogi simbolizma v ekn. zadevah. Njegov namen je bil prekoračiti analizo ekn. prostora v družbi. Osredotočil se je na širši kulturni okvir.
- Njegovo delo v ekn. soc. je nadaljeval Smelser.

EKONOMSKA SOCIOLOGIJA DANES

- Sredi 1950 l. sta Parsons in Smelser napisala *Economy and Society*. Rekla sta, da že od časa Webra in Marshalla ni bilo skoraj nobenega napredka v poskusu povezati ekn. in soc. teorijo. Pojasnila sta, da so ekonomisti bili preobremenjeni s tehničnimi aparati ekn. in da teoretična stopnja sociologije ni imela prednosti.
- Ekn. soc. se je fragmentirala v serijo podpodročij kot so industrijska soc., soc. potrošnje in soc. prostega časa, uživanja.
- 1960 in zgodnja 1970 vpliv neomarksistov in neweberjancev (prevlada razredne in politične dimenzije)
- Ponoven pojav makrosociološkega
- Področje ekn. soc. je doživelo ponovno rojstvo
- Ostra meja med ekn. in soc. je oslabela
- Zadnjih 20 let so pomembni ekonomisti dosegli velik napredek s vključitvijo soc. perspektive.
- Pojavila se je nova šola institucionalizma – pojavijo se znaki oživitve stare institucionalne ekonomije
- Sociologija znanja ni najbolj jasna
- Razvoj ekonomije obnašanja
- Harrison White (1970) – poskušal razviti sociologijo trga
- Granovetter: ekn. delovanje zavzema mesto znotraj omrežij dr. odnosov, ki sestavljajo družbeno strukturo. Kritike pravijo, da je ekn. delovanje vključeno tudi v kulturi in ne samo v družbeni strukturi.
- V vsakem dogodku pa središče sodobnega dela temelji na omrežjih
- Ta pristop je bolj fleksibilen (povezovanje med posamezniki, korporacijami, industrijami in ekonomijo)
- Granovetter pa pravi, da četudi večina ekn. interakcij zavzema mesto v omrežjih, ekn. institucije razvijajo svojo dinamiko.

- Centralna tema ekn. diskurzov – sociologija trga
- Pomembno je bilo tudi fokusiranje na interese korporacij (razvoj v teoriji organizacije)
- Veliko raziskav v trenutni ekn. soc. poudarja pomen spola (gender); plačano delo in gospodinjstvo
- Dimenzija kulture v sodobni ekn. soc. – kulturna dimenzija je prisotna v vseh oblikah ekn. delovanja.

ZAKLJUČEK

- prvič od 19. st. naprej, je ekonomija ponovno začela analizirati ekn. institucije
- imperialistična oblika, naj bo to ekonomska ali sociološka, se zdi ne vredna zaupanja kot način opravljanja z ekn. obnašanja ali ekn. institucijami.
- Pomembno je poudariti teoretični fokus ekn. soc.